GierzwaluwBescherming-Nederland

GIERZWALUWBESCHERMING - NEDERLAND

jaargang 16
november 17
nummer 2

GIERZWALUWEN

Bulletin

Gierzwaluwen Bulletin - jaargang 16, nummer 2 november 2017

Gierzwaluwen Bulletin is het informatieblad van de vereniging Gierzwaluwbescherming - Nederland (GBN)
en verschijnt 2 maal per jaar voor leden en donateurs.
Overname van artikelen en illustraties in overleg met de redactie.

Redactie
Marleen Andriessen, Astrid vd Broek, Marjo vd Lelie

Vormgeving
Fred van der Lelie

Redactieadres/ kopij/ losse nummers
Marjo van der Lelie, P.J. Troelstralaan 44, 3818 KT Amersfoort
Tel.: 033 46136 30. E-mail: redactie@gierzwaluwbescherming.nl

Sluitingsdata kopij
Voorjaarsnummer 2 april ; najaarsnummer 1 oktober

ISSN: 1569-3635

Adressen van het bestuur
Voorzitter: Hans Willemsen, Regulierstr. 35, 2021 HD Haarlem.
Tel: 06 42737748. Email: voorzitter@gierzwaluwbescherming.nl
Aanspreekpunt voor: bouwtechnische zaken, plaatsen van nestkasten.
Secretaris: Trudy du Chattel, Buitenzorg 18, 1181 PB Amstelveen.
Tel: 020 6451130. Email: secretaris@gierzwaluwbescherming.nl
Aanspreekpunt voor: secretariaat, projectfonds.
Penningmeester: Egbert Leijdekker, Dr. A. Kuyperlaan 18 A, 1402 SC Bussum. Tel. 06 83567957. Email: penningmeester@gierzwaluwbescherming.nl
Aanspreekpunt voor: financiën, ledenadministratie.
Bestuurslid: Jochem Kühnen, Goudenregenstr. 5, 6573 XN Beek Ubbergen.
Tel. 06 51914095. Email: kuhnenjm@hotmail.com
Bestuurslid: Astrid van den Broek, Duifhuis 9, 3704 DB Zeist.
Tel. 0649122713 . Email: astridvdbroek@gmail.com
Adviseur: Marleen Andriessen, Fideliolaan 78, 1183 PN Amstelveen. Tel: 020 6455207. Email: advies@gierzwaluwbescherming.nl
Aanspreekpunt voor: advies over bescherming van de gierzwaluw, verzending van huifjes, CD's en ander beschermingsmateriaal.

Internet: http://www.gierzwaluwbescherming.nl

Lidmaatschap / donatie: zie pagina 15 onder: Lid worden.

Inhoud

Bericht van de penningmeester	3
Concept verslag ALV 2017	3
Verslag Gierzwaluwenmiddag	3
Nablijven van gierzwaluwen	5
Antieke Hollandse beschrijvingen	6
Regionieuws	7
Korte berichten	14
Mededelingen / oproepen	15
Ledenmutaties / Lid worden	15
Vertegenwoordigers	15
Kunst en vliegwerk	16

Redactioneel

Nu het najaar ons wat meer aan huis kluistert kunt u weer wat leesvoer tot u nemen over het wel en wee van de gierzwaluwen. Dé vogel die ons deze zomer weer plezier heeft gegeven. Velen zijn en blijven enthousiast om deze vogel aan nieuwe nestplekken te helpen of hen te beschermen. In een aantal artikelen wordt hierover bericht. We willen ook steeds meer te weten zien te komen van gierzwaluwen: b.v. hoe lang oudervogels nog bij hun nest nablijven? Op pagina 5 roept Marleen Andriessen op om dit bij te houden. Er is ook een verslag over kasteel Waardenburg. We hielden in 2010 de ALV in het Stroomhuis in Neerijnen. De middagexcursie ging naar het kasteel. Kortom, ondanks een door omstandigheden geplaagde redactie is het weer een lezenswaardige Bulletin geworden.
Veel leesplezier.

Bij: De voorplaat

De Gewiekste gierzwaluw

De grijze voorplaat staat model voor een grauwe werkelijkheid. De alom aanwezige mens heeft in relatief korte tijd obstakels opgeworpen die ongekend zijn voor gierzwaluwen: grote glazen verlichte ramen, hoge gebouwen en torens, hoogspanningslijnen en recent hoge windturbines (200m!) doorsnijden zijn habitat. Wetenschappelijke schattingen zeggen jaarlijks tussen de 140.000 en 328.000 windturbine slachtoffers onder vogels (Smithsonian, 2013). Dit alles binnen een tijdsbestek van nog geen honderd jaar waarop de vogels zich evolutionair niet hebben kunnen aanpassen. Ironisch genoeg zijn de windmolenwieken aerodynamisch afgekeken van gierzwaluwvleugels, met het dikke deel als arm en uitlopend in een dunner buitenste deel als de slagpennen van de vogel, zoals bij de daarmee parallel vliegende gierzwaluwen op de voorplaat is te zien. Eén ervan spiegelt zich aan de mens als zwevende vogelverschrikker. Waarom zijn er zoveel vogels als de gierzwaluw die tegen windmolens, elektriciteitsdraden of andere obstakels aanbotsen? Volgens de Britse ornitholoog Graham Martin is de belangrijkste oorzaak van de ongelukken dat vogels tijdens het vliegen niet voor zich kijken. Veel vogels hebben hun ogen opzij geplaatst in plaats van naar voren. Daardoor hebben ze goed zicht naar opzij en naar achteren, maar de binoculaire kijkhoek naar voren is maar heel klein. Het netvlies van veel vogels heeft bovendien de grootste scherptediepte en kleuronderscheidend vermogen in zijwaartse richting, meestal niet voorwaarts. Gierzwaluwen hebben twee hooggevoelige fovea, scherpstelplekken op hun netvlies, die vooral reageren op beweging één voor zijwaarts en één voor wél dichtbij vooruitkijken.
Hun voorwaartse kijken gebruiken vogels met name voor handelingen met hun snavel, zoals eten, nest bouwen en jongen verzorgen. Bij het vliegen speelt het nauwelijks een rol, want dan kijken vogels naar de grond of dichtbij inzoomen

op insecten; ze houden vaak hun kop schuin zodat ze met één oog de grond in de gaten kunnen houden. Dat maakt het risico op botsingen natuurlijk alleen maar groter.
Daarnaast, denkt Graham, verwachten vogels ook geen obstakels in het luchtruim. Ze worden verrast door staketsels als zendmasten en windturbines, die pas heel recent in hun evolutionaire verleden opdoken. Windmolens zijn wel beschreven als ‘gehaktmolens’ vanwege de vele vogelslachtoffers die zij maken, maar vogels vliegen soms ook tegen de masten of rotorbladen van stilstaande molens aan. Bovendien zweven er vaak insecten rond zo'n mast die omhoog worden gestuwd en (gier) zwaluwen aantrekken. Daardoor vloog in 2013 een juveniele Stekelstaartgierzwaluw als dwaalgast uit Zuid-Siberië op het Schotse eiland Harris tegen een alleenstaande windturbine en verongelukte voor de ogen van enkele toegestroomde vogelaars. 'Voor je kijken!' riep mijn moeder als ik liep te dromen of omhoogkeek naar de gierzwaluwen en tegen een lantaarnpaal liep... Gierzwaluwen doen dit dus ook soms te laat omdat ze niet van onze wereld zijn!

Maatregelen waren er allemaal op gericht de objecten opvallender te maken zodat de vogel ze beter zou zien. Het ging bijvoorbeeld om reflecterende ballen, vlaggetjes en spiralen aan hoogspanningsdraden of kleurvlakken op de rotorbladen van windmolens, dit is letterlijk een menselijke visie op het probleem. Maar als de vogels niet voor zich kijken, is het duidelijk dat deze maatregelen maar beperkt resultaten opleveren. "Birds look but fail to see" omdat het verwachtingspatroon niet in hun hersenen zit, want kijken doen ze met hun ogen, maar zien met de hersenen. Een gierzwaluw jaagt ook zo. Hij ziet bewegende insecten, waarop hij is geconditioneerd, zijwaarts en scherp tegen een onbeweeglijke en zelfs blauwe achtergrond, verandert van koers en focust dichtbij met twee ogen tegelijk (binoculair) om het insect razendsnel op te happen, waarbij ze ook hun lange nek kunnen uitrekken.

Volgens Graham moet de oplossing daarom niet gezocht worden in het opvallend maken van de objecten zelf, maar moeten de vogels vooraf gewaarschuwd of afgeleid worden. Hoe dat moet, zal verschillen per soort. Bijvoorbeeld door het plaatsen van lokvogels in de buurt van windmolens, waardoor de vogels geneigd zullen zijn te landen in plaats van blind door te vliegen. Voor gierzwaluwen misschien het afschrikwekkende geluid en het vliegende silhouet van een valk? Als de wieken geluid maken is er de helft minder kans op een crash in de nacht boven zee. Het rood van de jas schrikt de gierzwaluw niet af maar betekent dat de mens zichzelf een halt moet toeroepen. Raken onze twee werelden elkaar alleen bij een botsing? Als ik 's zomers op mijn dak met een witte doek zwaai komen er enkele gierzwaluwen uit nieuwsgierigheid dichtbij langsvliegen, dan geef ik me volledig aan ze over!

Zie NRC 21 maart 2011:
https://www.nrc.nl/nieuws/2011/03/19/manier-van-kijken-is-oorzaak-van-veel-vogelbotsingen-12006219-a549138

http://www.smithsonianmag.com/smart-news/how-many-birds-do-wind-turbines-really-kill-180948154/#fJMtHJd9DBts4-HAL.99

Evert Pellenkoft

Bericht van de penningmeester

In de afgelopen maanden zijn de leden benaderd om twee redenen, namelijk de automatische incasso contributie en het verenigingsblad Bulletin in digitale vorm.

Automatische incasso: laat ik als eerste stellen dat ik het besluit van leden om hier niet toe over te gaan volledig respecteer, want niemand moet zich gedwongen voelen en ik kan begrijpen wanneer men de betalingsopdracht in eigen hand wenst te houden. Op dit moment zijn er 234 leden die hebben ingestemd met de incasso en dat is meer dan 50% van het ledenaantal.

Voor wat betreft de bankrelatie is het zo dat tot op heden de bedragen via onze rekening bij de Rabobank werden geïncasseerd, maar het streven is om volgend jaar dat via onze rekening bij de Triodosbank uit te voeren, waarna we de bankrekening bij de Rabobank gaan opheffen.

Verenigingsblad Bulletin: vorig jaar is de toezending van de digitale versie van het blad geïntroduceerd naar aanleiding van vragen van enkele leden. Inmiddels zijn er 240 leden die hiermee hebben ingestemd en dat is nog (iets) meer dan de incasso.

In beide gevallen zijn we als bestuur erg blij met dit resultaat. Wat we ook hebben gedaan, is het vastleggen van het besluit om er niet mee in te stemmen (zowel incasso als digitaal blad), want dan worden de leden in een volgende actie niet meer onnodig benaderd.

Egbert Leijdekker

Achter het bestuur was tijdens de ALV via een livestream het uitkomen van een ei te zien. *Foto: F. vd Lelie*

Concept verslag ALV 2017

Trudy du Chattel, secretaris

Het Concept Verslag van de Algemene ledenvergadering 2017 op zaterdag 10 juni in Het Groene Huis in Amersfoort.

Aanwezig: bestuursleden Hans Willemsen, Egbert Leijdekker, Trudy du Chattel, Jochem Kühnen, Astrid van den Broek, 25 leden en 3 introducés (volgens presentielijst).

Afwezig: 14 leden (volgens lijst afmeldingen) en Marleen Andriessen (adviseur bestuur).

1. Opening en vaststellen van de agenda
De voorzitter, Hans Willemsen opent de vergadering om 10.30 uur. Er zijn geen aanvullingen of wijzigingen in de agenda.

2. Ingekomen stukken en mededelingen
Er zijn geen ingekomen stukken en mededelingen.

De geïnteresseerde en kritische leden *Foto: F. vd Lelie*

3. Vaststellen concept verslag ALV 2016

Het verslag wordt zonder opmerkingen of aanvullingen goedgekeurd met dank aan de verslaglegger, Trudy du Chattel.

4. Jaarverslag 2016/2017

Het jaarverslag beslaat de periode tussen de ALV van vorig jaar juni en de ALV van dit jaar. Hans licht enkele punten nader toe. Het jaarverslag wordt zonder wijzigingen goedgekeurd met dank aan de verslaglegger, Trudy du Chattel.

5. Financiële zaken

A. Financieel jaarverslag 2016

De penningmeester, Egbert Leijdekker, licht het financieel jaarverslag kort toe. De financiële positie van de vereniging is ook dit jaar gezond. De relatie met de ING bank wordt nog deze maand beëindigd. Er is slechts één verzoek tot een uitkering uit het projectfonds gedaan. De kosten van de ledenadministratie nemen aanzienlijk af omdat veel leden een machtiging hebben afgegeven om de contributie automatisch te incasseren. De vergadering complimenteert de penningmeester met het heldere verslag. Er zijn geen inhoudelijke opmerkingen.

B. Verslag kascommissie

De kascommissie bestond ook dit jaar dit jaar uit Louis Stockmann en Wietske Kingma. Louis leest een verklaring voor waarin de commissie aangeeft dat de cijfers een getrouw beeld geven van de resultaten van 2016 en de financiële positie op 31 december 2016.

C. Decharge bestuur

De kascommissie heeft het financiële jaarverslag voor akkoord getekend. De vergadering verleent decharge.

D. Reserve lid kascommissie

Louis en Wietske voeren volgend jaar voor het laatst de controle van de cijfers uit. Ilse de Bruin verklaart zich bereid als reserve lid van de kascommissie aan te treden.

E. Concept begroting 2017

De vergadering keurt de concept begroting 2017 na een korte toelichting door de penningmeester ongewijzigd goed.

6. Aanpassen Huishoudelijk reglement/Redactiereglement

Het Huishoudelijk reglement is up-to-date gemaakt en samengevoegd met het redactiereglement.
Een aantal niet relevante onderdelen zijn geschrapt, de rest is 'gemoderniseerd'. De vergadering gaat akkoord met het reglement in de aangepaste vorm.

7. Aanpassen Projectfonds reglement

Door de wijziging wordt het ook voor bestuursleden mogelijk een aanvraag voor een bijdrage van maximaal €500 uit het fonds aan te vragen. De vergadering heeft hier geen bezwaar tegen en keurt de aanpassing goed.

8. Mutaties in het bestuur

Hans (voorzitter), Egbert (penningmeester) en Jochem (algemeen bestuurslid) zijn aan het eind van hun bestuur-periode van drie jaar. Ze zijn alle drie herkiesbaar en worden bij acclamatie herkozen voor de komende periode.

9. Project Nul op de Meter

Hans en Jochem zitten namens GBN met andere natuurbeschermingsorganisaties in het kennisplatform “Natuur Inclusief Renoveren”. In gezamenlijk overleg zijn adequate voorzieningen voor de gierzwaluwen vastgelegd. Nu gaat het om de naleving van de afspraken tijdens de renovatie. Het is belangrijk dat dit goed wordt bewaakt. Contact leggen met de aannemer is hierbij van belang Daarbij is de hulp van onze leden van belang, desnoods via onze contactpersonen of via bestuursleden. Van belang is een lijst met plaats en periode van de uit te voeren renovaties. Het bestuur zegt toe om op de website een aparte menukeuze voor Nul op de Meter te maken met een locatielijst en met aanbevelingen waar je op moet letten bij het beoordelen van de aan te brengen voorzieningen. Als er moet worden gehandhaafd, moet je bij RVO aankloppen en niet bij de provinciale autoriteiten, omdat het een landelijk project betreft.
Ter illustratie van hoe het zou moeten gaan vertelt Johan Kempeneers hoe in Antwerpen alle partijen (gemeente, Natuurpunt, BOA en ecologen en aannemers) met elkaar overleggen en samenwerken bij elk belangrijk project.

Bijpraten tijdens de lunch *Foto: F vd Lelie*

10. Beheer van het camera project

De gegevens worden al enkele jaren online ingevoerd in de SOVON applicatie nestkaart light. Feedback door GBN vindt niet plaats en dat wordt door de deelnemers node gemist. Enige technische ondersteuning zou ook prettig zijn. Men vraagt zich af wat SOVON met de gegevens doet. Het was immers de bedoeling dat cameraregistratie zou moeten leiden tot het niet meer openmaken van nestkasten om broedgegevens te verzamelen. Jochem en Hans gaan het beheer van het cameraproject vanuit het bestuur in de komende periode oppakken.

11. Plannen van het bestuur
GBN blijft betrokken bij het overleg over 'Nul op de Meter'.

Het onderhouden van contacten met andere beschermings-organisaties heeft hoge prioriteit.

We zijn bereid op verzoek lezingen en voorlichting te geven aan ecologische bureaus en vogelopvangcentra.

Het beheer van het cameraproject en de ondersteuning van de deelnemers wordt opgepakt.

Werven van nieuwe leden staat hoog op de agenda.

We benadrukken dat voor leden die in het komend jaar een plan hebben voor de bescherming van de gierzwaluw een bijdrage beschikbaar is uit ons projectfonds.

12. Rondvraag
Hans van Paddenburgh: Kan er ook een bijdrage uit het projectfonds worden aangevraagd voor reeds gerealiseerde plannen? Nee, een project is per definitie een toekomstig te realiseren doel. Voor uitbreiding van reeds gerealiseerde plannen kan wel geld aangevraagd worden. In Amersfoort denken ze dan aan toekomstige aanschaf van geluidsinstallaties (Hans) en het aanleggen van een voorraad nestkasten voor toekomstige aanvragen (Fred van der Lelie).

Hans van Paddenburgh: stelt voor alle uitgevoerde inventarisaties op onze website te publiceren. Het bestuur vindt dit een goede suggestie.

Rob Schröder: wil op site graag de oude lijst met voorbeelden van oplossingen van architecten terug. Het was een goede inspiratiebron bij het geven van adviezen.

Evert Pellenkoft: Kan GBN zorgen voor richtlijnen hoe gierzwaluwen te inventariseren en die dan op de site plaatsen? Daarbij ook graag aanbevelingen voor wanneer welke compenserende maatregelen (bijv. in de vorm van een til) bij renovatie en sloop.

Harry van Berkel: Voedsel in vogelopvangcentra, is er al iets bekend over de nieuwe inzichten die in Duitsland en Spanje zijn getest? Juist een paar weken geleden ontvingen we een stuk van Enric Fusté met opvoed- en voedseladviezen voor de opvang van voornamelijk jonge gierzwaluwen. Een werkgroep bestaande uit Eline Lauret, Margreet Bloemers, Rinus Coppens en Trudy du Chattel gaat er mee aan de slag om te zorgen dat de juiste informatie bij de opvangcentra terecht komt.

Gert de Jong: Gerard Schuitemaker is geïnformeerd over een grote hoeveelheid overtollige nestkasten in Hengelo. Weet iemand een project in die omgeving waar die kasten van pas zouden kunnen komen? Misschien via leden van onze vereniging aldaar informeren?

Op verzoek van enkele leden zegt Hans Willemsen toe in het komende jaar een keer een workshop lokken met geluid te zullen verzorgen.

13. Sluiting
De voorzitter sluit om 12:30 uur de vergadering en wenst iedereen een prettige lezingenmiddag toe.
De volgende ALV zal plaatsvinden in juni 2018 op een nader te bepalen datum en locatie.

Verslag lezingenmiddag na de ALV 2017

Trudy du Chattel, secretaris

Peter Mol:
Gierzwaluwinventarisatie Project Noord-Holland 2012–2016

Op initiatief van het Gierzwaluwplatform Noord-Holland en Landschap Noord-Holland is de afgelopen 5 jaar op een aantal plaatsen in deze provincie een nieuwe telmethode uitgeprobeerd om een trend in de ontwikkeling van de populatie vast te stellen.
Aanleiding was de bezorgdheid en het sterke vermoeden van veel betrokkenen en deskundigen dat de aantallen gierzwaluwen hard achteruit gingen. Reden om een nieuwe methode te ontwikkelen, was de onmogelijkheid tot nu toe om tot een broedpopulatie telling te komen, waardoor zelfs bij benadering niet kon worden vastgesteld of er een achteruitgang plaatsvond of niet.

Binnen dit project is er voor gekozen om niet de broedende vogels, maar - vanaf een uitkijkpunt - de verzamelende gierzwaluwen op zomeravonden te tellen. De tellingen vanaf een uitkijkpunt zijn geflankeerd met tellingen op route, teneinde aanvullende informatie te kunnen opleveren voor het trendonderzoek.
De tellingen vanaf een uitkijkpunt zijn door bijna 70 vrijwilligers op 13 plaatsen verspreid over de provincie uitgevoerd.
Op verreweg de meeste locaties bleek de trendontwikkeling van de populatie de afgelopen vijf jaar opvallend stabiel te zijn. Op een paar locaties was er zelfs sprake van een lichte toename. De ervaringen met dit telproject hebben aangetoond dat de gehanteerde methode bruikbaar is om over een reeks van jaren een trend in de populatie gierzwaluwen waar te nemen. Om tot een nauwkeuriger conclusie te komen verdient het aanbeveling om de tellingen nog minstens 5 jaar voort te zetten.

Het rapport 'Gierzwaluwinventarisatie Project Noord-Holland 2012 – 2016' kunt u vinden op de website van Landschap Noord-Holland.

Stefan Vreugdenhil:
Grote projecten voor de bescherming van (o.a.) de gierzwaluw in Noord-Brabant

Vogelbescherming Nederland zet zich op verschillende manieren in voor stadsvogels, waarbij de gierzwaluw een van de soorten is waar bijzondere aandacht naar uit gaat.

Dat doen ze door te lobbyen voor een goede bescherming bij de bouwwereld en door fondsen te werven voor lokale projecten. Recent is Vogelbescherming gestart met praktische voorbeeldprojecten om met gemeenten en andere partijen zoals corporaties, aannemers, architecten en bewoners op grote schaal het aantal verblijfplaatsen voor o.a. de gierzwaluw te vergroten. Er loopt een pilot in Tilburg en ze gaan ook aan de slag in andere Brabantse steden. Genoemd worden Breda, Helmond, Eindhoven en Den Bosch. Inmiddels is er contact gelegd tussen Stefan en actieve GBN-leden in deze steden. Wilt u ook meedenken dan wel meedoen, neem dan contact op met Stefan Vreugdenhil via: stefan.vreugdenhil@vogelbescherming.nl.

Na de lezingen heeft een aantal geinteresseerden onder leiding van Jos Hoekstra en Hans van Paddenburgh een wandeling gemaakt door een Amersfoortse wijk met veel bezette nesten.

Nablijven van gierzwaluwen

Al eerder heb ik een berichtje geplaatst over het nablijven van gierzwaluwen als de jongen zijn uitgevlogen. Toen was het record 39 dagen. Nu kan ik weer een record melden.

Aan het huis van Brian Calahane in Crumlin, Ierland, zijn in een van zijn vele nestkasten de jonge gierzwaluwen uitgevlogen op 18 juli. De ouders bleven achter. Na 54 dagen heeft een van de oudervogels het nest verlaten maar er is er nog steeds een die dagelijks uitvloog om te foerageren en in de avond weer terug op het nest kwam. Op 15 september, na 59 dagen nablijven vertrok ook zijn laatste gierzwaluw.

Kennelijk gaan we er van uit alle gierzwaluwen verdwenen zijn zo half augustus. Maar het blijkt dat ook in andere landen dan Ierland, zelfs in Finland en Noorwegen dat daar nog, weliswaar spaarzame, maar toch nog gierzwaluwen worden aangetroffen. Daar waren meldingen tot midden november. In ons land was 30 dagen nablijven het maximum.

De omstandigheden bij Crumlin waar een groot insectenrijk meer is, zijn niet uniek. Er zijn meer van dat soort plekken met dezelfde omstandigheden.

We moeten dus beter op gaan letten.
Hierbij een oproep aan alle leden en lezers: stuur een mailtje naar info@gierzwaluwbescherming.nl als u na 15 augustus nog gierzwaluwen aantreft. Bij een nest of gewoon rondvliegend. Met deze gegevens (aantal, datum, tijdstip, foeragerend of bij een nest en vooral waar!) kunnen we misschien wat interessants ontdekken.
In het mei bulletin volgend jaar komt deze oproep nog eens langs.

Alvast bedankt,
Marleen Andriessen

Antieke Hollandse gierzwaluwbeschrijvingen

Margreet Bloemers ontdekte in de erfstukken van haar vader een zeer fraai boek van Jac. P. Thijsse: 'Het Vogeljaar' uit 1923. Hij schreef er ook een fraai en humorvol stuk in over de gierzwaluw met een zo mogelijk nóg fraaiere tekening erbij van Jan van Oort.

HET VOGELJAAR
NEDERLANDSCHE VOGELS IN HUN LEVEN GESCHETST
DOOR
DR. JAC. P. THIJSSE
MET GEKLEURDE PLATEN VAN JAN VAN OORT EN TAL VAN ANDERE ILLUSTRATIËN
DERDE DRUK

Het overnemen van het gehele artikel vond de redactie niet zo passen in het Bulletin, maar de hele beschrijving met afbeeldingen is terug te vinden op de website van de digitale bibliotheek Nederland.

Voor degene die dit graag willen lezen verwijzen we door naar:

http://www.dbnl.org/tekst/thij015voge01_01/thij015voge01_01_0025.php

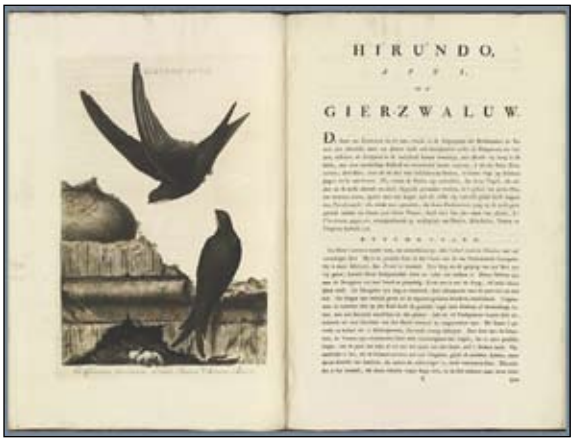
Als u het leuk vindt om te zien hoe de kennis over de gierzwaluwen zich ontwikkeld heeft, biedt de KB en DBNL interessant archiefmateriaal. In 1783 moest de auteur nog strijden tegen het idee dat zwaluwen 's winters in de modder overleefden, Thijsse is al feitelijker.

Een vroege tekst is "Natuurlyke historie der zwaluwen in 't algemeen" uit 1783 Vaderlandsche Letteroefeningen Jaargang 1783 is hier te bekijken:

http://www.dbnl.org/tekst/_vad003178301_01/_vad003178301_01_0299.php

"Nederlandsche Vogelen" van Nozeman & Sepp van eind 18de eeuw is ook zeer de moeite waard om te bekijken (wel even doorbladeren naar pag.47):

https://galerij.kb.nl/kb.html#/nl/vogelen1/page/47

HIRUNDO.
GIERZWALUW.

REGIONIEUWS

Gierzwaluwen boven Het Gouden Pand *Foto: G. Dijk*

Appingedam

Hoe komt Appingedam ineens in ons bulletin terecht? Daar hadden we Eduard Harinck voor nodig. Onze GBN ledenwerver. Hij was op bezoek bij familie en zag gierzwaluwen, heel veel gierzwaluwen rond een pand, het Gouden Pand. Hij was gelijk enthousiast, mobiliseerde zijn familielid, belde met de gemeente, Aviafauna Groningen, probeert inventarisaties te organiseren, stelt voor subsidie aan te vragen voor uitbreiding enz. enz.

Hieronder volgt een verslag van Georg Dijk, inmiddels lid van onze vereniging. Het Gouden Pand is aan de overkant van zijn huis.

Vandaag 6 mei zijn ze er weer: 'Je ziet ze nooit aankomen, ze zijn er gewoon meteen. Eerst eentje, dan drie, dan acht, dan twintig. Het lijkt alsof ze uit het niets verschijnen, of ze materialiseren in de lucht. Gewone vogels komen aanvliegen, gierzwaluwen niet, die ploffen van bovenaf ineens je blikveld in' zegt Remco Daalder in het fraaie boekje 'De Gierzwaluw.' Terwijl ik dit schrijf met mijn beeldscherm voor het raam kijk ik naar buiten. Nu zitten ze heel hoog in de strakblauwe lucht. Het zijn wel meer dan 50 stipjes die om elkaar heen buitelen. Nog geen twee tellen later gieren ze op ooghoogte om mijn huis, 'wiewiewie' roepend over het water, om de bomen en tussen de huizen door. Met snelheden van meer dan 100 km per uur. Dwars er doorheen zie ik een slome meeuw op zijn dagelijkse vaste route over het Damsterdiep. Ik prijs me gelukkig dat ik op een plek woon waar de groep gierzwaluwen elk jaar terugkomt. Vanuit Namibië, Mozambique en Tanzania binnen dertig dagen naar Appingedam. Dat lijkt niet snel, maar dat is het wel want ze blijven onderweg nog een kleine drie weken boven Congo hangen. Daar vreten ze zich helemaal vol met insecten voor de laatste snelle spurt naar de verschillende Europese bestemmingen. Gierzwaluwen zijn altijd in de lucht en vliegen alleen maar. 's Nachts slapen ze hoog in de lucht waar ze al vele malen zijn waargenomen door piloten van verkeersvliegtuigen. Het boekje van Remco Daalder staat vol met deze adembenemende wetenswaardigheden. Vorig jaar stond er een man met een rugzak en een verrekijker op de brug naast mijn huis naar boven te turen. Ik loop erheen en we raken aan de praat. Het is een Belg die speciaal hierheen is gekomen voor de populatie gierzwaluwen. Hij kent alle plekken in Nederland waar ze zitten. De diertjes zijn honkvast en komen na die 9000 kilometer vliegen precies uit bij de broedplek van het jaar ervoor. Er hangt een aura van geheimzinnigheid en ongrijpbaarheid om deze razendsnelle vogels. 'Wij leven te langzaam om gierzwaluwen te kunnen begrijpen' volgens Remco Daalder.

1 augustus

Op 28 juli mailde ik dat de Gouden-Pand-kolonie was vertrokken op vijf na. Zaterdagmorgen waren er nog drie en ook die waren op een gegeven moment verdwenen.
Om 20.30 uur kwam er maar zo een dertigtal naar beneden tuimelen!! Iedereen stom verbaasd en ik het meest. Een aantal verdween meerdere keren onder de dakpannen recht onder de beide schoorstenen van het Gouden Pand. De volgende ochtend om een uur of negen waren ze er weer als vanouds. Waar ze de hele week daarvoor hebben gezeten mag Joost weten. Maandag vlogen er tenslotte weer gewoon drie rond.

Vanmorgen was de spetterende finale! Rond 09.00 uur was de lucht ineens vol met gierzwaluwen. Ze kwamen van alle kanten tegelijk. Overal waren groepen. Totaal waren er zeker meer dan 100 gierzwaluwen in de lucht.. Het was echt sensationeel. Ik had mijn kamerraam wijd open en was druk met de camera in de weer. Van de overkant werd geroepen: Annelies uit het zolderraam hangend en enthousiast meekijkend. Ik heb nog nooit zoveel gierzwaluwen tegelijk gezien en ook nog nooit zo stuntend. Op volle snelheid op ooghoogte langsrazend en met haakse bochten tussen de huizen door. Weer tevoorschijn vlak boven de daken en dan met hele groepen tegelijk over de volle lengte van het (zichtbare) Damsterdiep. Je hoorde sssjjoefff van de luchtverplaatsing en al die vleugels. Het was letterlijk niet te filmen. Ik stond daar maar te klikken met mijn camera en .. de meeste foto's waren leeg.. Een paar die wel gelukt zijn stuur ik mee, maar die afbeeldingen halen het niet bij de werkelijkheid. Dit vergeet ik niet weer!! De hemel is nu weer leeg op drie na.

5 augustus

Terwijl ik dit typ, zie ik twee gierzwaluwen van onder de dakpannen van het Gouden Pand naar buiten vliegen. Hoog boven deze twee zwarte stipjes die het al gauw zijn in de fel blauwe lucht met mooie witte cumulus-kastelen, glijdt een 'zilveren vogel' door het beeld. Op mijn smartphone zie ik met de flightradar-app dat het een Airbus A321 is uit Helsinki. Hij zit op 30.000 ft en zit in de dalingsprocedure naar Schiphol. Ik zie op mijn kleine schermpje het getal 30.000 razendsnel teruglopen. Dit is een zware vogel die binnen 15 minuten aan de grond staat. De vliegbewegingen van al die toestellen gewoon op het schermpje van een mobieltje: vertrek- en bestemmingsplaats, route, hoogte, vliegtuigtype en als je dat wilt zelfs in 3D. Maar, alle innovaties ten spijt, lukt ons dat niet met die kleine snelle vogeltjes. Wat zou dat prachtig zijn als je ze op je smartphone kon volgen naar hun nachtelijke

bestemmingen hoog in de lucht, naar hun uitwijkbestemmingen met slecht weer, op hun foerageertochten en last but not least op hun grote trek naar en van Afrika! Aan de andere kant is het ook wel goed zo. Laat het maar geheimzinnig en spannend blijven, dat geeft deze vliegwondertjes ook wel allure.

Na het spektakel van afgelopen dinsdagmorgen werd het rustig, maar elke dag zag je wel een paar vliegen. Twee, soms drie of vijf en daar bleef het dan bij. Donderdag met die harde wind was er ‘s avonds zo maar ineens weer een groep van zo’n 20 tot 30. Het was een loeiharde wind waar ze wel raad mee wisten. Op het ene moment stilstaan in de lucht en dan in een flits rechtsomkeer downwind en ver over de 100 km/uur het beeld uit. Eenlingen, maar ook hele groepen tegelijk en dan van alle kanten weer terugkomen en jawel hoor ook in het verticale vlak kun je dit kunstje uithalen. Je moet dan wel wat beter opletten, want daar staan huizen.. Ze doen het alsof het geen enkele inspanning betreft, bijna terloops. Alles om hen heen is langzamer. Zelfs zo’n ranke meeuw wordt een slome duikelaar en vanuit het gierzwaluwperspectief moet al het andere wel gewoon bevroren zijn!

Vrijdag overdag veel buien en geen zwaluwen. ‘s Avonds alweer regen, maar om 20.20 uur een zwerm van zo’n 30 stuks recht boven het Gouden Pand. Vanmorgen een groep van ongeveer 15 weer vrolijk rondvliegend. Nu (18.20 uur) is de lucht weer leeg. Mijn zus uit Emmen belde op met een gierzwaluwenverhaal. Ze fietste tussen Nieuw-Amsterdam en Emmen ineens midden in een wolk gierzwaluwen die zo laag vlogen dat ze zelfs onder haar door vlogen tussen voor- en achterwiel.. Ik: ‘Weet je wel zeker dat het gierzwaluwen waren?’ Zij (een beetje kribbig): ‘Dat heb je me zelf in Leeuwarden laten zien, die lange spitse vleugels, dat sikkelprofiel en die snelheden. Wie dacht je dan dat er zonder schade tussen mijn wielen door kan vliegen?’ Inderdaad voor die snelle jongens is mijn zus (met alle respect) gewoon een stilstaand object!

Dit was een laatste update uit het hoge Noorden.

Gierzwaluwen Appingedam – Georg Dijk

Gierzwaluwen op zoek naar het beste plekje.

Deze dan maar?

Links onder zie je nog net een gierzwaluw iets uitsteken bij het invliegen.

Foto's: F. v Vliet

Den Helder

Gierzwaluwtil bezet

Zaterdag 8 juni waren we voor het Noord-Hollandse gierzwaluw telproject van het Gierzwaluwplatform Noord-holland/Landschap Noord-Holland het centrum van Den Helder aan het onderzoeken.
Toen we rond 22.15 uur bij onze gierzwaluwtil aankwamen hoorde Ella geluid uit de til komen, enkele tellen erna gevolgd door het aanvliegen, invliegen en uitvliegen door 4 gierzwaluwen van 2 van de 16 ruimtes.
Mogelijk zelfs vloog er één uit een derde ruimte maar dat ging zo snel dat ik daar niet mijn handen voor in het vuur wil steken.
Tijdens het aanvliegen werd er vanuit de til teruggeroepen dus hij is nu zeker bezet. Dachten we op 1 juni ook al maar ja we willen steeds weer bewijzen.

In het kort nog over de til: gefinancieerd door Windmolenvereniging De Eendragt, gemaakt deels bij mij thuis/metaalbedrijf en hulp v.w.b. het geluid door Rien Haasnoot, geplaatst juli 2012 m.m.v. Peter Winters, Ad Keijzers, Peter Leydeckers, metaalbedrijf, Schilderwerk/ meedenken Piet Vlasman, Ella Kikkert, Irma Lukkien en Rifka Roos. Afspelen geluid sinds eind mei 2013 en gelijk rondvliegende gierzwaluwen er omheen, 2014 op 21 juni 5 in-/ aanvliegende en uitvliegende gierzwaluwen die ook de nacht erin doorbrachten, 2015 en 2016 een combinatie van teveel telprojecten en kou verhinderde dat we voldoende tijd konden doorbrengen bij de til om er iets zinnigs over te zeggen. Op 1 juni 2017 groot gierzwaluw aanvliegfeest en 8 juli het bovenstaande. We waren al blij en nu nog meer.

Het ziet er naar uit dat we een oplossing hebben voor zowel de gierzwaluw als de gierzwaluwliefhebber die iets wil doen aan het gesloop van de daken en daarmee verdwijnen van nestgelegenheid.
Of de gierzwaluwen het echt nodig hebben? We zagen ook dit

jaar weer op meerdere plaatsen gierzwaluwen invliegen op plekken waar ze niet eerder zaten. Van de week bijvoorbeeld zag ik een gierzwaluw vanuit een steeg tussen 2 gebouwen aankomen vliegen en ineens een haakse bocht omhoog over zeg een cm of 10-20 en er de dakpan onderaan een erker binnenvliegen.
Ik zit al een jaar of 5 te spinsen waar ze konden invliegen en wist zeker dat ze er zaten maar geen moment lieten ze dit zien. Tot van de week rond 15.00 uur zie ik er ineens één laag bij het bewuste pand rondvliegen en toen ik hem zag wegvliegen vloog hij om het gebouw heen en kwam via de steeg terug en ineens een haakse bocht omhoog over zeg een cm of 10-20 en er de dakpan onderaan een erker binnenvliegen.

Hulp blijft volgens mij toch nodig en vanavond zag ik nog een enge film over allerlei muggen die enge ziekten overbrengen en dat het enige antwoord vliegtuigen vol gif er over is.
Daarom waren we ook blij dat we afgelopen weken 3 paar gierzwaluwen en 2 paar huismussen in een kortgeleden gebouwd nieuwbouwproject met inmetselkasten erin zagen.
Maar zoals ik al zei ook de gierzwaluwliefhebber en beschermer heeft hiermee iets waar hij/zij mee aan de gang kan. En vergeet ook de spreeuw niet, de til is ook voor hun een prima oplossing met jaarlijks tot 7 paren erin: prima emeltenvangers. Dus elk park zijn gierzwaluwen/spreeuwentil? Volgens mij wordt iedereen blij van deze mail met oplossingen?

Fred van Vliet

Neede

De gierzwaluwtil in Neede is in april verplaatst. Ondertussen zijn 4 segmenten bezet door de gierzwaluwen, zonder lokgeluid!
Hij staat nu vlak naast een dak waar al jaren een gierzwaluw zit. Het is er een drukte van belang, zo tegenover de Grote Kerk. Hij staat hier perfect centraal. Ik ben benieuwd hoe het zich volgend jaar ontwikkeld.

Geert Heetebrij

Soest

Triest (opvang)seizoen voor gierzwaluwen

Voor mij was het afgelopen Gierzwaluwjaar een triest jaar want ik heb de meeste jonge Gierzwaluwen helaas moeten laten euthanaseren.
De eerste volwassen Gierzwaluw kreeg ik binnen op 10 mei en de eerste jonge op 6 juni.
In de weken daarna viel mij op dat de jonge wel goed in de veren zaten maar in verhouding veel te klein waren. Een behoorlijke groeiachterstand.
Een laag gewicht is niet zo vreemd omdat je nooit weet hoelang de vogel op de grond heeft gelegen voordat hij gevonden wordt.
Gewichtstoename is vrij makkelijk door ze de eerste dagen om het half uur dwangmatig te voeren en binnen een aantal dagen heb je er zo 10 gram bij.
Op een zeker ogenblijk wilde zij niet meer eten en gooide alles eruit. Wat mij ook opviel was het feit dat soms 1 of beiden ogen dichtzaten. Het ooglid was iets dikker en er zat een geel korstje op wat met gekookt water er makkelijk vanaf was te halen. Maar de ogen bleven dichtzitten. Ik kreeg het ooglid, met mijn vingers, wel open en het oog was ook zichtbaar
De paniek van de kleintjes die honger hadden en puur op het geluid afkwamen om te eten was zielig om te zien. Maar ik hield vol om er toch iets in te krijgen.
Maar zodra zij stopte met voedsel zag je de vogel totaal instortten en was euthanaseren de enige optie.
De volwassen Gierzwaluwen hadden dit probleem niet en daar heb ik er een aantal van los kunnen laten. De jonge die het al hadden had ik apart gezet van de nieuwelingen want misschien was het besmettelijk, maar ook dat hielp totaal niet. Ze kregen het allemaal. Nogmaals de volwassenen, die er tussen zaten, kregen het niet.
Antibiotica, wormenkuur, gekookt water en oogzalf, niets hielp. Ben rechts en links gaan bellen voor wat informatie en niemand kende dit probleem. Iets anders wat mij opviel was dat de andere vogelopvang, in Nederland, dit probleem niet hadden. Ik sta in Vogelopvang Soest en alles wat daar binnenkwam had het wel. Wij hebben een hele grote regio.
Half juli kregen wij er nog verschillende binnen, bijna volwassen en hele jonge maar allemaal met dichte ogen.
Met mijn ervaring van de afgelopen weken liet ik die gelijk euthanaseren want het had gewoon geen zin meer. Ik doe dit nu 11 jaar en voor mij was dit totaal nieuw. Ik heb het ook gezien bij een aantal jonge Boerenzwaluwen.
Wat een verdriet heb ik gehad en ik stond totaal machteloos!

E.M.J.

Eindhoven/Waalre 2017

Dit jaar is in op de grens van Eindhoven en Aalst/Waalre een nieuw hotel gereed gekomen. Het hotel was omstreden omdat het tegen een ecologische verbindingszone lag en men dacht dat de aanwezigheid ervan veel dieren zou verstoren in dit gebied. Uiteindelijk is het gebouw er toch gekomen maar de architect en opdrachtgever hebben ter compensatie diervriendelijke voorzieningen aangebracht.
Zo zijn er voor de vleermuizen vleermuisstenen ingemetseld en voor de vogels gierzwaluwstenen. Een voorbeeld zoals het ook kan bij grote gebouwen.
We zijn erg benieuwd of er de komende jaren bewoning komt.

Frans Hijnen

Waardenburg

GIERZWALUWEN IN DE POLDER?

Kasteel Waardenburg ligt net buiten het gelijknamige dorp aan de Waal. Aan een kant staat nog een korenmolen en vanuit de toren heb je een prachtig uitzicht over de uiterwaarden. Het kasteel wordt omringd door de slotgracht en op het terrein staan verschillende bomen en wat bosjes. Genoeg ruimte voor vogels maar gierzwaluwen hier in een kasteel langs de rivier? De gierzwaluw is toch een stadsvogel?

Eigenlijk bekijken we het biotoop van de gierzwaluwen teveel vanuit onze tijd met onze ogen. Gierzwaluwen zijn geen stadsbewoners, gierzwaluwen zijn rotsbewoners die graag in een kolonie nestelen. En onze gebouwen, zeker Middeleeuwse kastelen, worden door de gierzwaluw als rotsen gezien.

Wat nu nog overeind staat van het kasteel, is minder dan de helft van wat er ooit gestaan heeft. Bij de restauratie zijn er een heel eind van het kasteel vandaan nog fundamenten van ommuringen en gebouwen gevonden.
Enkele jaren geleden dreigden door een grootscheepse renovatie de broedplaatsen verloren te gaan. Een alerte bewoner en natuurliefhebber uit het nabijgelegen Neerijnen, Bert Vos sloeg alarm. Hij nam contact op met Marjos Mourmans van Zwaluwen, Adviesbureau op non-profitbasis. Door snel en adequaat te reageren, werden de broedplaatsen onder de pannen door toedoen van haar vervangen door nestkasten. Sindsdien worden jaarlijks buiten het broedseizoen alle kasten gemonitord om vast te kunnen stellen wat het effect is van de nieuwe broedplaatsen.

Restauratie 2007 - 2009

Geldersch Landschap en Kastelen startte de grote restauratie van Kasteel Waardenburg in april 2007. Vanwege de vele gierzwaluwen die hier vooral onder de dakpannen hun broedplaats hadden, werden de werkzaamheden aan het dak uitgesteld tot na het broedseizoen. Dit in overleg met M. Mourmans, die ook de oplossing voor het probleem bedacht.

Nadat de laatste gierzwaluwen waren uitgevlogen, werd in september meteen gestart met de werkzaamheden aan de daken om het gebouw voor de winter weer onder de pannen te hebben. Ook het inrichten van de nieuwe nestplaatsen voor de gierzwaluwen stond onder tijdsdruk want die moesten gereed zijn voordat de broedvogels rond half april 2008 weer terug zouden keren.
Op de muren ónder het dakbeschot werden nieuwe broedruimtes gerealiseerd.

De vorige dakrestauratie van het kasteel dateerde van rond 1960, dus vanaf die datum zal de kolonie zich er (opnieuw?) hebben gevestigd en zijn uitgegroeid. De broedkolonie van het kasteel is echter in het verleden nooit systematisch geïnventariseerd. Omwonenden spraken van grote aantallen gierzwaluwen die elke zomer weer rond het kasteel vlogen en op allerlei plaatsen onder de pannen doken. Maar die dakpannen zouden worden vervangen door leien en daaronder zou geen ruimte zijn om te nestelen. Door omwonenden werd geschat dat er ongeveer 80 gierzwaluwen rondvlogen, dus dat er maximaal 40 nesten zouden zijn.

Toen na het broedseizoen de pannen werden gelicht, stuitte men op veel meer nesten.

Zwaluwen, Adviesbureau ontwierp broedcompartimenten boven op de muren tussen de gordingen. De zeer genereuze donateurs van Geldersch Landschap en Kastelen brachten € 71.000,- bijeen speciaal voor de gierzwaluwen. Met dat geld werden 106 nestplaatsen rondom het kasteel ingericht. Bovendien kwam er ook nog een vleermuizenzolder.

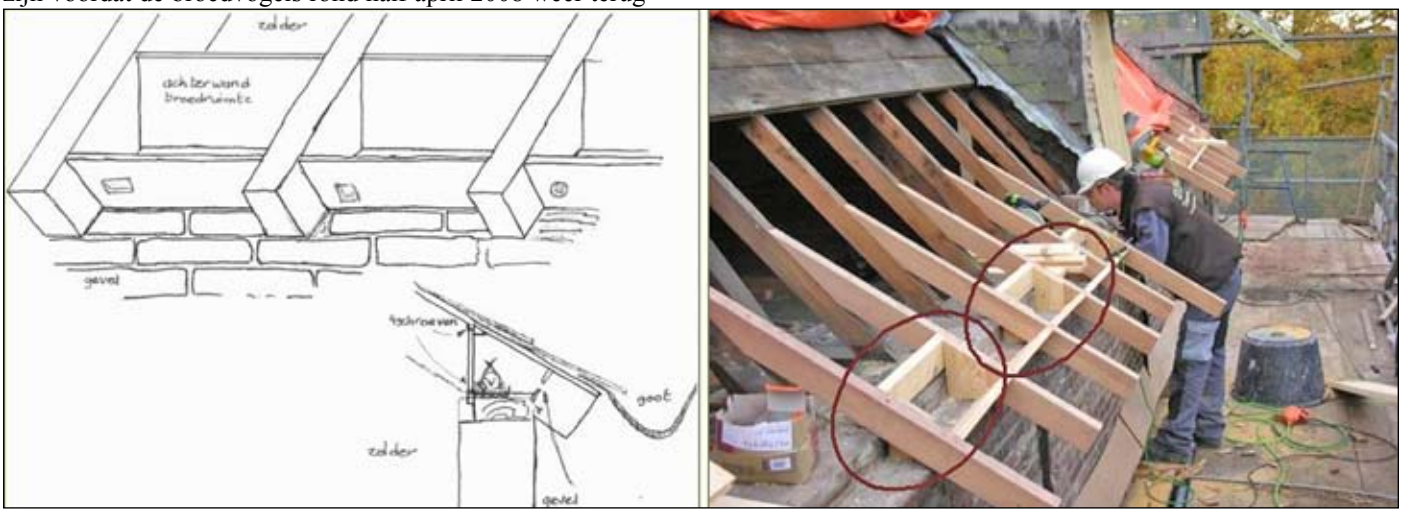
Zouden de gierzwaluwen deze broedruimtes vinden? En hoe snel zou er weer gebroed worden?

Belangrijke vragen om te weten te komen hoe effectief deze oplossing in werkelijkheid is. Daarom werd Marjos Mourmans verzocht om de nestplaatsen jaarlijks te inventariseren.

PROJECT GIERZWALUWEN OP WAARDENBURG

Methode en verantwoording

Gierzwaluwen zijn zeer gevoelig voor verstoring op de nestplaats. De broedvogels verlaten bij verstoring vaak de nesten met eieren en/of jongen. Soms voor enige tijd, soms wat langer en vaak voorgoed. Ook de jongen kunnen voortijdig het nest verlaten, afhankelijk van de leeftijd die ze hebben op het moment van de verstoring. De Flora- en Faunawet verbiedt het verstoren van beschermde vogels. Dus de nestplaatsen van Waardenburg kunnen uitsluitend worden gecontroleerd als de gierzwaluwen weer vertrokken zijn naar de overwinteringsgebieden in Afrika.

Op de muren ónder het dakbeschot werden nieuwe broedruimtes gerealiseerd.

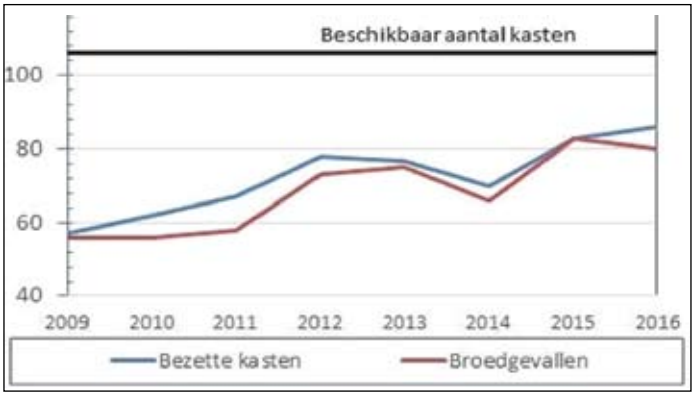

Resultaat van bezette kasten en de zekere broedgevallen

De broedruimtes zijn met enige moeite van binnenuit toegankelijk en in de loop van de winter worden de achterzijden van de broedcompartimenten los geschroefd waarna alle broedruimtes gecontroleerd worden. We noteren of er nestkommetjes zijn, of er uitwerpselen zijn en verder alle overige bijzonderheden. Dat kan variëren van een overwinterende vlinder tot een dode gierzwaluw, van gierzwaluwluisvliegpoppen tot een spreeuwennest. De kast wordt ook gefotografeerd om bij twijfel later nog eens terug te kunnen kijken. Vervolgens wordt de broedruimte goed schoongemaakt om volgend jaar ook weer te kunnen beoordelen wat er in het broedseizoen in de kast gebeurd is. Het nestkommetje laten we uiteraard zitten. Als er dan opnieuw uitwerpselen in de nestkast liggen, zijn er dus weer jongen geboren.
Tot slot wordt nog gekeken of alles technisch in orde is. Versleten schroeven worden verwijderd, eventuele reparaties uitgevoerd en daarna wordt de broedruimte weer afgesloten.

Broedvogels en volwassen (niet broedende) gierzwaluwen laten nauwelijks uitwerpselen op de nestplaatsen achter. De jongen doen dat wel gedurende de 6 weken dat ze op de nesten verblijven. Aan de typische gierzwaluwenuitwerpselen is dus te zien of er jongen geboren werden in een broedruimte. Deze methode is zeer betrouwbaar om te onderzoeken of er wel of geen jongen in de nestkast waren, maar geeft geen indicatie over het aantal per nest. Ook zegt dit niets over het feit of de jongen goed uitgevlogen zijn. Tenzij er camera's in de broedruimte staan, is de enige indicatie die we hiervoor hebben het Nederlandse gemiddelde per nest (SOVON: 2,4 eieren en 1,7 jongen).

Vanaf 2009 zijn ieder jaar de nestplaatsen in kasteel Waardenburg door Marjos Mourmans geïnventariseerd. Dit met hulp van een vaste kern mensen (Wim de Bock, Harrie van Berkel, Gerard van der Kaa en Hannie Nilsen) met daarnaast een wisselende groep vrijwilligers.
Door te kiezen voor een vaste groep aangevuld met extra vrijwilligers kunnen de waarnemingen van jaar tot jaar goed met elkaar vergeleken worden terwijl er tegelijkertijd voldoende mensen zijn om de inventarisatie in één dag af te ronden. Hierdoor blijft de belasting voor de huurders van het kasteel zeer beperkt. Ook kan men op deze manier veel vrijwilligers kennis laten maken met het leven in een nestkast en met deze methode van inventariseren.

Tabel 1: Aantal broedgevallen (gierzwaluw) in relatie met het aantal door gierzwaluwen bewoonde kasten in 2009-2016.

Doelstelling bereikt

Na de restauratie was de belangrijkste vraag of de gierzwaluwkolonie de nieuwe broedruimtes zou benutten en hoe snel het ontdekken van deze broedgelegenheid zou gaan.
Met die vraag voor ogen zijn we begonnen met de jaarlijkse inventarisatie. Al meteen het eerste jaar zagen we dat de broedgelegenheid die bij de renovatie in 2007 werd gerealiseerd, vrijwel meteen door gierzwaluwen in gebruik werd genomen. Ook vertoont de kolonie sindsdien een lichte maar continue groei.

Tekst en foto's:Hannie Nilsen, gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk, in samenwerking met Marjos Mourmans, Zwaluwen, Adviesbureau.

Drukte bij trekstation Breskens

Dit voorjaar was het opvallend dat op 30 april, 5 en 6 mei enorme aantallen gierzwaluwen bij de telpost Breskens werden gezien en doorgegeven zijn aan waarneming.nl, namelijk bij optelling resp. 26889, 57663 en 56180. Bij het nader bekijken van de data van waarneming.nl valt mij op dat nogal wat tellers geen tijd opgeven van de waarneming, waardoor niet te zien is of 2 of meer tellers de zelfde vogels zagen. Als 2 tellers allebei 2586 of iemand 18141 en weer anderen 9379 of 20001 vogels doorgeven dan waak ik ervoor te zeggen dat er op 5 en 6 mei 113.843 gierzwaluwen zijn 'geteld'. Wel is duidelijk dat op die dagen heel veel vogels ons land binnen kwamen. Wellicht zaten 'mijn' vogels er ook bij, want op 5, 6 en 7 mei zag ik het merendeel van de populatie hun vertrouwde nest weer bezetten.

Fred van der Lelie

Leusden

Het stadhuis van Leusden was aan vervanging toe en voor de nieuwbouw wil men iets voor gierzwaluwen en vleermuizen doen. Na overleg met de Gierzwaluw Werkgroep Amersfoort is afgesproken dat er 32 gierzwaluwkasten aan de schaduwzijde van het gebouw worden ingemetseld (volgend jaar een echte foto).

Fred van der Lelie

Eindhoven/Helmond

Theo Lammers stuurde een hoopvol krantenbericht uit het Eindhovens Dagblad (auteur Ruud Spoor) van 27 september:

Steden schieten zwaluw te hulp

Moderne huizen zijn energiezuinig. Mooi voor de portemonnee, funest voor veel vogels. Zij zien hun nestplaatsen verdwijnen.

Eindhoven en Helmond steken de vogels en vleermuizen in de stad een helpende hand toe. De komende jaren moeten er meer en betere nestplekken komen voor de huismus, huiszwaluw en de dwergvleermuis.
Want een goed geïsoleerde woning is wellicht fijn voor de portemonnee, maar het is funest voor veel stadsvogels. Nu alle scheuren en spleten worden dichtgestopt, heerst er woningnood onder de vogels. Niet alleen Eindhoven en Helmond gaan aan de slag. In Breda, Tilburg en Den Bosch starten soortgelijke initiatieven. Het project wordt ondersteund door Vogelbescherming Nederland en de Zoogdierenvereniging.
Vogels in de stad hebben het moeilijk. De verstening rukt op. In de afgelopen dertig jaar is het aantal huismussen in Nederland gehalveerd en zijn ze uit veel binnensteden verdwenen. Kerktorens worden dichtgemaakt om overlast door duiven te voorkomen. Maar hierdoor verliezen ook vleermuizen en gierzwaluwen hun huis.
Reden voor de Brabantse steden om de handen ineen te slaan. Ook de provincie doet mee en verleent een subsidie van ongeveer 500.000 euro. Het geld wordt verdeeld onder de deelnemende steden.
In Eindhoven is het besef al langer daar dat vogels bij de stad horen. Daar draaien al projecten om de gierzwaluw, oeverzwaluw en mus vooruit te helpen. Ook de huiszwaluw heeft het moeilijk. In Eindhoven-Noord krijgen de vogeltjes hulp in hun zoektocht naar een goede plek voor hun kenmerkende komvormige nestjes van klei en aarde. ‘Met het subsidiegeld wordt ook een huiszwaluwentil in Woensel/ Noord geplaatst. Bovendien gaan we onderzoeken waarom de ene plek wel wordt gebruikt en de andere juist niet´, aldus een gemeentewoordvoerster.
In Helmond worden in het kader van het project speciale bijeenkomsten gehouden met projectontwikkelaars, woningcorporaties, bouwers en architecten om voorzieningen voor vogels en vleermuizen te integreren in nieuwbouw/ en renovatieprojecten. In diverse projecten zou dit uiteindelijk voor zo´n 400 nieuwe nestplekken moeten leiden, zo rekent de gemeente Helmond uit.
Net als in Eindhoven is er ook aandacht voor de situatie voor de vleermuis in de stad. Zolders en (kerk)torens worden aan een inspectie onderworpen om te kijken of ze geschikt gemaakt kunnen worden voor vleermuizen en gierzwaluwen.

Amersfoort

De stadsecoloog Renee van Assema heeft dit jaar een vervolg geven aan de inventarisatie van Amersfoort van vorig seizoen. Met een aantal oude en nieuwe vrijwilligers zijn nu de wijken die vorig jaar niet bezocht waren goed bekeken. Ook in enkele geïnventariseerde wijken is gekeken of er meer nestplekken te vinden waren. Een paar mensen hebben, tot onder het slechtvalkennest, de Lieve Vrouwentoren beklommen om van bovenaf te zien waar in de Middeleeuwse binnenstad mogelijk concentraties van gierzwaluwen zitten. Dit leverde helaas heel weinig op, maar het was wel leuk om te doen. Wederom krijgt iedereen weer een kastje om op te hangen. Het merendeel van de 40 kastjes van vorig jaar hangt inmiddels her en der door de stad.
De rapportage houdt u te goed.

Deze cadeautjes hangen in de Van Bemmelstraat.

Foto's: F. vd Lelie

Spieden vanaf de Lieve Vrouwentoren *Foto: G. Vreeman*

Buitenland

Stad ANTWERPEN steunt gierzwaluwproject

In 2009 hing stad Antwerpen ongeveer 1200 gierzwaluwkasten op aan diverse stadsgebouwen. Wegens nieuwe bouwprojecten worden enkele gebouwen gesloopt en worden de nestkasten door de stad Antwerpen aan de bewoners terug aangeboden voor hergebruik. In samenwerking met Koen van Keer van Natuurpunt Antwerpen Stad, Guy van Steen van vogelwerkgroep De Stadsmus, Monique van Dousselaere van de Milieudienst Stad Antwerpen en Johan Kempeneers van Gierzwaluwwerkgroep Natuurpunt Noorderkempen werd een actie opgestart waardoor geïnteresseerde bewoners een nestkast aan hun gevel kunnen laten bevestigen.
De belgische acteur Michaël Pas verleende zijn peterschap en hing samen met de bevoegde schepenen Caroline Bastiaens en Nabila Ait Daoud eigenhandig de eerste nestkast aan zijn eigen woning en een tiental buren in zijn straat. De stad Antwerpen levert voor deze actie een hoogtewerker met personeel om de kasten op te hangen.
Johan Kempeneers, van gierzwaluw-monitoring, levert bijstand bij het evalueren van de bezetting van de kasten aan de oude gebouwen, overleg met de Stad Antwerpen over nieuwe nestvoorzieningen aan de nieuwe gebouwen en de geschiktheid van de woningen waar de herbruikbare kasten een nieuwe bestemming krijgen.
Inmiddels hebben 190 bewoners van Antwerpen zich aangemeld en hun woning ter beschikking gesteld.

http://www.gazetvandeurne.be/reportages/de-stad-helpt-gierzwaluwen-om-onderdak-te-vinden/

15 juni 2017
Johan Kempeneers, Gierzwaluwwerkgroep Natuurpunt Noorderkempen, Antwerpen, België

Caroline Bastiaens en Nabila Ait Daoud tonen samen met Michaël Pas de in te metselen kasten. Johan Kempeneers (r) ontfermt zich over de bescheiden.

Beijing

Een school voor gierzwaluwen
Harrow Beijing maakt en plaatst gierzwaluwnestkasten

Twee jaar geleden, na 12 maanden afzien, kon het Beijing Gierzwaluwproject bewijzen dat de vogels uit de hoofdstad helemaal naar het zuiden van Afrika migreren om aan de Chinese winter te ontsnappen.
Deze ongelooflijke reis, ze vliegen 26.000 km per jaar (vaak zelfs zonder ook maar een keer te landen), heeft veel mensen in China geïnspireerd, niet alleen wetenschappers maar ook inwoners van Beijing. Ook de nationale media bereikte miljoenen mensen met het verhaal over de Beijing gierzwaluw. Het werd een onderwerp op scholen en in wetenschapsbladen.

Een van de belangrijkste punten was duidelijk te maken dat de populatie gierzwaluwen in Beijing dramatisch aan het dalen was. Ofschoon de cijfers onvolledig zijn, is het duidelijk, na veel gesprekken met lokale ornithologen dat het aantal gierzwaluwen sterk dalend is.
De oorzaak is dat de nesten in oudere, traditionele gebouwen met heel veel gaten en scheuren worden gesloopt en vervangen door woontorens zonder enige nestelmogelijkheid. Ik weet niet meer hoeveel scholen ik heb bezocht om over de Beijing gierzwaluwen te vertellen en waar, bijna zonder uitzondering, de schoolkinderen ongerust op de sterke daling van het aantal gierzwaluwen reageerden.

Een klas is van plan om de CEO van China Soho (de grootste projectontwikkelaar in Beijing) aan te schrijven en te vragen om gierzwaluwneststenen in te bouwen in zijn woontorens om het verlies van de verloren nesten te compenseren.
Een andere school gaat een stap verder: een paar weken geleden sprak ik met Paul Shelley, hoofd van Design and Technology van de Harrow Beijing, een van de internationale scholen in Beijing. Paul vindt het belangrijk dat zijn studenten van de houtafdeling hun werk verbinden met verduurzaming. Na veel zoekwerk naar de juiste kast gaan de studenten deze herfst aan de slag om nestkasten zelf te maken en die op te hangen op de campus in Beijing. Natuurlijk in de hoop dat gierzwaluwen de kasten zullen vinden en een nieuwe kolonie wordt geboren.

Terry Townshend (vertaling: M. Andriessen)

Foto van Action for Swifts (U.K.)

Denemarken

Per Hallum uit Denemarken vroeg mij via internet informatie over gierzwaluwtillen. Hij is al enige tijd bezig met diverse eigen typen nestkastjes, maar vooral huismussen weten de kasten te vinden. Op zijn website www.perhallum.dk vond ik deze leuke nestkastjes, die ik u, als mogelijke inspiratie wil tonen. Ook het kraken van een kast met de ingang aan de onderkant door een huismus zijn bijzondere foto's.

Fred van der Lelie

Foto's: P. Hallum

De Zwaluw

Snel roeit door 't blauw en vlietend hemelbed
de zwaluw langs het dak van de moskee,
en zet zich op een tekst van Mohamed
en vliegt weer op en kiest weer ijlings zee.

Straks reist hij af door 't hemelwijde zwerk
en nestelt aan een Hollands boerenplein
en vliegt er langs de toren van de kerk
die luthers is of rooms of van Calvijn.

Hij is te licht om lang zich te bezwaren
met teksten die hem kluisteren en binden;
hij zoekt zijn weg door blauwe etherbaren
en geeft zichzelve prijs aan alle winden;
hij is te ongeschoold, te fier, te puur;
hij leeft het leven zelf van de natuur.

Bertus Aafjes
Uit: Verzamelde Gedichten, 1938-1988.

KORTE BERICHTEN

Geef vogels een stem in uw gemeente

Door Kees de Pater Hoofd Communicatie Vogelbescherming 21 september 2017 ((Bron: de website van Vogelbescherming).

Plotseling mis je het boven stad of dorp, dat schrille zomergeluid van de gierzwaluw. Tot ergens eind april, dan zijn ze net zo plots weer in het land. In de tussentijd zijn er komend jaar gemeenteraadsverkiezingen. Nou en? denkt u nu misschien. Maar bedenk dan ook: juist de gemeentelijke politiek kan de gierzwaluw en andere dieren in de stad enorm helpen.

Of het goed gaat met de gierzwaluw in uw stad of wijk hangt in belangrijke mate af van de gemeentepolitiek. Gierzwaluwen zijn afhankelijk van nestplekken in huizen en gebouwen. Deze luchtartiest verdwijnt als bij toverslag van het toneel als er in een gemeente bij renovaties en nieuwbouwprojecten géén rekening wordt gehouden met de behoefte aan kieren en spleten om een nest in te bouwen.
In gemeenten waarbij de politiek zich wél inzet voor nestgelegenheid – bijvoorbeeld door het plaatsen van neststenen in nieuwe gebouwen – gaat het de gierzwaluwkolonies vaak voor de wind en genieten mensen in de lente van deze vogels die gierend door de straten scheren.

Partijprogramma's samenstellen

In de komende maanden stellen alle lokale partijtijgers van Nederland de gemeenteraadsprogramma's samen. Dit is hét moment waarop zij stadsvogels en andere stadse natuur in het gemeentelijk beleid een plaats kunnen geven.
En vaak snijdt het mes aan meer kanten. Veel maatregelen voor vogels en natuur in de stad zijn te combineren met andere actuele problemen, zoals de opvang van regenwater en het tegengaan van fijnstof. Maar ook bijdragen aan de verbetering van het leefklimaat door vergroening van wijken, want bovenal is een vogelvriendelijke stad ook een stuk aangenamer voor mensen om te wonen.

Concrete maatregelen

Nu is het dus zaak vogels en natuur een volwaardig onderdeel van het plaatselijk partijprogramma te laten zijn. Op de website worden tien praktische tips voor concrete maatregelen genoemd. Voor de tips kunt u kijken op deze URL:

https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/?bericht=2306&utm_source=VDokt17&utm_medium=e-mail&utm_campaign=VD+oktober+2017

Niet links of rechts

Verkiezingen gaan vaak tussen links en rechts, conservatief of progressief. Maar een ijsvogel of een stekelbaars, een sperwer of een huismus zijn niet links, rechts, conservatief of progressief. Dus VVD'er of Groen Linkser, plaatselijk belanger of CDA'er: geef de gemeentelijke natuur een rijke toekomst en kies voor vergroening van steden, dorpen en wijken. Wonen in een groene wijk is goed voor iedereen.

SOVON-dag 2017

De landelijke SOVON-dag is op 2 december in conferentie-centrum De Reehorst in Ede.
Dé dag voor vogelaars. Interessante lezingen, een uitgebreide informatiemarkt. Meld je aan en ontvang een gratis consumptie via: www.sovon.nl. Entree: € 10.

Bij: Kunst en vliegwerk

Les Martinets

Dit Aubusson tapijtkunstwerk is van de hand van Mario Prassinos (1916–1985).
Hij was een Franse modernistische schilder, graficus, illustrator, toneelontwerper en schrijver van Grieks-Italiaans komaf, geboren in Constantinopel (Istanboel).

OPROEPEN

Het is sneller, efficiënter en goedkoper om informatie per e-mail te verzenden dan per post.
Geef daarom uw nieuwe/huidige e-mailadres door aan:
secretaris@gierzwaluwbescherming.nl

De redactie is altijd op zoek naar kopij:

Wie heeft een ervaring, vraag, visie, misstanden, gierzwaluw-gedicht, afbeelding of idee mbt gierzwaluwen, dat de moeite waard is om in het Bulletin op te nemen?

Wie kan melding doen van broedsucces in speciaal aangebrachte nestvoorzieningen: nestkasten, neststenen, dakpannen?

Reacties graag sturen naar de redactie of mailen naar redactie@gierzwaluwbescherming.nl

LEDENMUTATIES

Periode 01-05-2017 t/m 30-09-2017

Nieuwe leden: 25

Akerboom, L. ; Berg, E.M.C. van den ; Boer, F.G. ; Bosschieter, M. ; Bremer, P.S. ; Dijk, G. ; Hattum, M. van ; Heijst, J. van ; Hemert, H. van ; IJzerman, A.J. ; Jeras, A.J. ; Kosters, P. ; Liere, H.A. van ; Lokker, C.J. ; Lucassen, N. ; Riethorst, W.J. ; Rijsbergen, W. van ; Rutgers, E. ; Smink, L. ; Veen, H.G. ten ; Vos, B. ; Waal, P. van der ; Wijte, S. ; Wisman, B. ; Zadelhof, G.F.W. van

Overleden: 2

Hurkmans J.H.A.M.; Steigenga C.

Opgezegd: 8

Geroyeerd: 13

LID WORDEN

Als u gierzwaluwbescherming belangrijk vindt kunt u lid of donateur worden van GBN door overmaking van de contributie of bijdrage van € 15,- op Triodosrekeningnr. NL82 TRIO 0391 1161 42 t.n.v. Gierzwaluwbescherming NL, onder vermelding van: 'lidmaatschap '2018' of 'donateur '2018'.

Of geef u op per e-mail, briefkaart of telefoon bij de secretaris.

Donateurs kunnen vermelden of zij het Gierzwaluwen Bulletin willen ontvangen, al dan niet digitaal.

Opzeggingen dienen in het lopende verenigingsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden bij de penningmeester.

GBN VERTEGENWOORDIGERS

Deze GBN-leden zijn aanspreekpunt voor regio informatie:

Plaats; Vertegenwoordiger; Tel.nr.; Email; Disciplines

Amersfoort; Mw. M. van der Lelie; 0334613630; gbn@hccnet.nl; ABDEG
Amsterdam; Mw. TH. Dammen; 0204004503; thhdammen@planet.nl; ABDE
Amsterdam; G. Schuitemaker; 0206164759; g.gierzw.schuitemaker@hetnet.nl; ABCDEFG
Amstelveen; Mw. MH. Andriessen; 0206455207; advies@gierzwaluwbescherming.nl; BCEFG
Beek Ubbergen; JM. Kühnen; 0246635719; kuhnenjm@hotmail.com; ABDEFG
Blaricum; DA. Jonkers; 0355260456; dickjonkers@tiscali.nl; ABG
Borne; GHPM. Smoors; 0742665048; g.smoors@kpnplanet.nl; ABCDEFG
Brunssum; JGM. van Laar; 0455273211; hans.van.de.laar@ziggo.nl; B
Bunschoten; W. Smeets; 0332983147; Smeets.foto@casema.nl; BDEG
Dedemsvaart; J. Tinholt; 0523615321; tinholtmaas@gmail.com;

Echt; J. Vrehen; 0475482817; j.vrehen@ziggo.nl; ABCDG
Eindhoven; F. P.M. Hijnen; ; fhijnen@gmail.com;

Epe; H. van Diepen; 0578615141; harryvandiepen@kpnmail.nl; ABCDEF
Gouda; R. Schröder; 0653750654; robschroder2807@gmail.com; ABDEG
Haarlem; H. Willemsen; 0642737748; hanswillemsen65@gmail.com; ABCDFG
Harderwijk; JJ. Schröder; 0341416324; schroder.zoomers@caiway.nl; BG
Helmond; J. van der Rijt; 0492534446; jvdrijt50@gmail.com; ABG
IJlst; F.C. de Jong; 0615867016; f.dejong@ziggo.nl; B,C,F,G
Krimpen a/d IJssel; NP. van Dam; 0180513975; npvandam@kpnplanet.nl; ABCDEG
Meppel; H. Snel; 0522261879; snelhenno@gmail.com; ABCDEFG
Mijdrecht; A. van Uchelen; 0297250163; uchelenad@gmail.com; ABDFG
Nijmegen; FG. Wortelboer; 0637300092; rickwortelboer@gmail.com; BCDEFG
Ouddorp; K. Tanis; 0187681045; k.tanis3@upcmail.nl; ABDG
Standdaarbuiten; ASFM. Koenraadt; 0165315136; koenr094@planet.nl; CEFG
Westzaan; W. Kingma; 0756176876; wietske.kingma@tele2.nl; ABD
Wijhe; R. Boerkamp; 0610947600; ronald@boerkampwijhe.nl; ABCDEFG
Maarssen; JMW. Langenbach; 0638497474; jaaplangenbach@ziggo.nl; BG
Zaanstad; A. van Poecke; 0646348625; vpoecke@gmail.com; ABDEG
Antwerpen (België); J. Kempeneers; 0032476437199; jupeke@hotmail.com; ABDFG
Essen (België); WA. De Bock; 0032 36674919; wimmekedebock@telenet.be; ABEG
Heverlee (Leuven, België); LP. Arnhem; 0032 48663944; Louis.Philippe.Arnhem@telenet.be; ABEG

Disciplines:
- **A** plaatselijke werkgroep
- **B** hulp bij (dreigende) verstoring
- **C** uitgiftepunt nestkasten
- **D** expertise bij bouwbesprekingen
- **E** verzorgen van lezingen
- **F** advies en hulp bij nestcamera's / webcams
- **G** advies over nestkasten en/of hulp bij het plaatsen

Meld de redactie evt. foute of onvolledige gegevens; ook als u òp of vàn deze vertegenwoordigerslijst wilt.

Kunst en vliegwerk

